

κόν ἐνθουσιασμόν, ἐξ ἧ προέκυψαν μὴ ταῦτα ἐκείναι
τὰ δείγματα τῆ ὑψηλῆ ἠρωϊσμῶ, ὅπῃ θαυμάζομεν
τόσον ἀκόμι μέχρι τῆς σήμερον.

Ἡ ἱερά Θρησκεία μᾶς προβάλλει μίαν ἄλλω δό-
ξαν ὑψηλοτέραν, καὶ μονιμωτέραν, ἡ ὅποια πρέπει νὰ
παροξυνῆ ἀκόμι ζωηρότερα εἰς τὴν ἀρετῶν κάθε
φρόνιμον ἀνδραπον, ἀλλὰ περὶ ταύτης θέλομεν δια-
λάβη εἰς ἄλλον τόπον, εἴθ' αὖθις δηλονότι θέλομεν ὁμι-
λήσει ὄχι περὶ τῶ ἀνδραίπε ἐν γένει, ἀλλὰ περὶ τῶ
Χριστιανῶ ἀνδραίπε ἰδιαίτερον.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Α'.

Φιλοτιμία καὶ Φιλαρχία.

Οἱ ἀνδραποι ἐπιδιώκων περὶασότερον τὰς τιμὰς,
παρὰ τὴν τιμὴν (τιμιότητα) ἔλεγον ἀσεϊζόμενος ὁ
Ἀββα Τρεβλέτ· καὶ ἡ πείρα ἀποδείχνει, ὅτι καὶ ἀ-
σεϊζόμενος ἔλεγεν τὴν ἀλήθειαν. Διὰ τὴ ὀλιγώτατοι
εἶναι οἱ θηρώμενοι τὴν ἀληθινῶν δόξαν, καὶ πόλλοι-
τατοι ἐξ ἐναντίας οἱ πονοκεφαλῶντες διὰ νὰ ἀποκτή-
σων ὑπεροχὰς, τιμὰς, τίτλους, ἀξιώματα.

Ἡ φιλοτιμία εἶναι εἴθ' ἀπὸ τὰ καθολικώτερα εἶ-
τ' ἐν κοινότερα πάθη. Εἰς πολλὰς μάλιστα εὐώνεται
τὸ κέρδος μὲ πὴν κενόδοξίαν, διὰ νὰ τὴν διεγείρῃν καὶ
νὰ τὴν παροξυνῇ.

Δὲν λείπει μὲ ὅλον τῆτο νὰ εἶναι ἐνίοτε καὶ ὠφέλι-
μος, καθ' ὅτι ἐκεῖνος ὅπῃ ἐπιθυμεῖ τὰς τιμὰς, διὰ
νὰ γένῃ ἀξίος τῶν, ἐργάζεται ἐνίοτε πράξεις ἐνδό-
ξους, τὰς ὅποιας ἀλλέως δὲν ἤθελε τὰς κάμη· ὡς
ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς εἶναι ὀλεθρευτάτη. Ἰξόρει
καθ' ἑῶας ὅτι ὁ Μάριος καὶ ὁ Σύλλας, ὁ Πομπήιος
καὶ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆς φιλοτιμίας ἐγίναν μάστιγες τῆς
ἑαυτῶ πατείδος, καὶ ὅλης τῆς ἀνδραπότητος.

Περὶασότερον ὁμῶς εἶναι ὀλέθρευτον τὸ πάθος τοῦτο
εἰς

Κεφ. 5'. Φιλοτιμία, ἔφιλαρχία. 153

εἰς τὸν ἴδιον φιλότιμον, παρά εἰς κάθε ἄλλον. "Αν μοι ἐπεξέπετο νὰ μισήσω τινὰ, λέγει ὁ πρὸ ὀλίγου ῥηθεὶς Συγγραφεὺς, ἢ νὰ ἐπιθυμήσω νὰ τὸν ἰδῶ κακοδαίμονα, ἢ θελα τὸν δέχησθαι νὰ ἀποκτήσῃ φιλοτιμίαν.

Ἐπειδὴ τὸ πάθος τῆτο παρέπει, λέγει, νὰ τὸ φοβόμεθα περιωδέτερον ἀπὸ κάθε ἄλλο, διὰ τὶ εἶναι τὸ πλεόν θερμόν, τὸ πλεόν ἐπίμονον (πεισματικόν), τὸ πλεόν ἀκόρετον. διὰ τὶ αἱ δῦτυχεῖς ἀποβάσεις τε εἶναι σαυαῖαι καὶ δύσκολοι, καὶ αἱ πτώσεις τε συχναὶ καὶ φεικταί. διὰ τὶ εἰς μυρίας περιβάσεις, διὰ νὰ θεραπεύσῃ ἑαυτὸ, ἀναγκάζεται νὰ θυσιάσῃ ἑαυτό. Δὲν εἶναι πρᾶγμα πικρότερον εἰς εἷνα φιλότιμον, ἀπὸ τὸ νὰ καταντήσῃ εἰς τὸ νὰ ταπεινωθῆ καὶ ὁμῶς πρᾶγμα δὲν ἀναγκάζεται νὰ ἐξέλτελισθῆ διὰ νὰ ἀπολαύσῃ τῆς σκοπῆς τε! Δὲν εἶναι ὕβρις, ὅπῃ νὰ μὴ τῶ ὑποφέρῃ, δὲν εἶναι καταφρόνησις, ὅπου νὰ μὴ τῶ καταπίνῃ, δὲν εἶναι πρᾶγμα τόσον χαμερπές, τόσον δῦτελές, τόσον δαλόπρεπές, εἰς τὸ ὁποῖον νὰ μὴ συγκαταβαίῃ, δὲν εἶναι πρᾶγμα τόσον ἐπονείδισον, τόσον ἄτιμον, τὸ ὁποῖον νὰ μὴ τὸ κάμνῃ ἐνίστε, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸ σκοπόμενον. "Οποῖος ἐπιθυμεῖ μὲ λιχνείαν νὰ εἶναι περιωδέτερον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι, καὶ ἐνεργεῖ κατ' αὐτῶ τῶ ἐπιθυμίαν, εἶναι διττῶς ἄθλιος. ἄθλιος δὲ ὅ,τι εἶναι ἀνδράχαισος καὶ ἀγανακτισμικός, καὶ δὲν ὑποφέρει τῶ ἴδιαν τε κατὰσασιν, καὶ ἐτι μᾶλλον ἄθλιος διὰ τὰς ἀπείρους ποινας καὶ παραχὰς, ὅπῃ τῶ προξενῶν ἐκεῖνα, ὅπῃ μεταχειρίζεται διὰ νὰ παραμυθηθῆ.

Ἀλλὰ καὶ ἀφ' ἑ τέλος πάντων ἀπολαύσῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ ἐπιθυμεῖ, τί τὸ ἐντεῦθεν κέρδος; εἰδὲν ἄλλο ὡς τὰ πολλὰ, εἰμὴ βάρη καὶ μόχθοι μεγαλήτεροι. Μέγα ἦτον ὡς ἀληθῶς παρά τοῖς Ἀχαιοῖς τὸ ἀξίωμα τῆ Ἀγαμέμνονος ἀρχηγοῦ εἰς τὸ στρατόματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἦτον τόσοι βασιλεῖς. ἄλλ' ἄκιστον ἐκεῖνο, ὅπῃ αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λέγει πρὸς τὸν Νέστορα, τῶ νύ-

καταέκείνην, ἐν ἣ τεταραγμένος ἀπὸ φόβου τῶν Τρώων, ὑπῆγχε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ γέροντος, ἐν ᾗ οἱ ἄλλοι ὄλοισι ἐκοιμῶντο ἐν ἀναπαύσει· (Ἰλιάδ. Κ. σιχ. 88.)

» Εἶσεαι Ἀφείδην Ἀγαμέμνονα, τὸν περὶ πάντων

» Ζῶς ἐνέηκε πόνοισι διαμπερές, εἰσόκ' αὐτμῆ

» Ἐν σήθεσι μούη, καί μοι φίλα γένατ' ὀρώρη·

ὄθου τὸ γὰρ σπυδαῖον τινὰς διὰ τὴν ἀποκτίση μίαν κατὰστασιν ὑπορώτεραν καὶ ἀναπαυτικωτέραν, τῆτο τὸ καταλαμβαίω (ἐξακολουθεῖ γὰρ λέγει ὁ ἀνωτέρω ῥηθεὶς Συγγραφεὺς). τὸ γὰρ κοπιάζει ὅμως διὰ τὴν φθάσιν εἰς τὸν βαθεῖον, εἰς τὸν ὁποῖον θέλει ἀναγκασθῆναι γὰρ διπλώσει τὰς κόπους, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν θέλει ἔχει μῆτε μίαν στιγμήν γὰρ μεταχειρισθῆναι κατὰ τὴν ἀρέσκειάν του, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν θέλει ἔχει δικαιοσύνην μῆτε γὰρ φάγη μὲ ἡσυχίαν, μῆτε γὰρ κοιμηθῆ, τῆτο δὲν ἤθελα ἠμπορέσει μῆτε γὰρ τὸ πισύσω, μῆτε γὰρ τὸ καταλάβω, ἀρίσως δὲν τὸ ἔβλεπον κάθε ἡμέραν.

Ἐπειδὴ αὖ ἀκολουθήσει κἀνσὶν ἀπροσδόκητον ἔναστίον, (τὸ ὁποῖον εἶναι καὶ δὴκολώτατον γὰρ ἀκολουθήσει· ἔπειδὴ αἱ τιμαί, καθὼς ἄλλος εἷας φιλόσοφος λέγει, δὲν κάμνουν ἄλλο, παρά αὐξάνουν φόβον τινὰ τὸν ὄγκον μας, καὶ μᾶς ἐκθέτουν περὶ αὐτότερον εἰς τὰς προσβολὰς τῆς φθόνου, καὶ πῆς (τύχης) ὁποῖα βαρυθυμία καὶ λύπη τότε εἰς τὸν φιλότιμον! "Ὅλας τὰς γλώσσας, αἱ ὁποῖαι ἦτον προτιμότερα χαλινωμένα ἀπὸ τῆς ἐλπίδα ἢ τὸν φόβον, τὰς βλέπει ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμῶν γὰρ ἀπολύονται κατ' αὐτὰ· οἱ φαδρεῖς φίλοι καὶ αἱ χαμερπεῖς ψυχὰς βοῶσι κατ' αὐτοῦ διὰ συμφέρον καὶ πολιτικὸν ὄχι ὀλιγώτερον, παρά οἱ ἐχθροὶ διὰ μῖσος καὶ ἐκδίκησιν· κατατεθλιμμένος τότε, καταφρονημένος, ἐξελτισμένος, βλέπει ἑαυτὸν βεβουδισμένον εἰς τὴν πλέον φεικτὴν ἀπελπισίαν. Ποσοὶ δὲν ἔχασαν ἀθλίως τὴν ζωὴν των ἀπὸ μίαν ποιαύτην μεταβολήν; Ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς φιλοτιμίας ἱκανὰ τὰ εἰρημνῶνα.

Κεφ. 5'. Φιλοτιμία, ἔ Φιλαρχία. 155

Ἡ δὲ φιλαρχία δὲν εἶναι ἄλλο, εἰμὴ μία ζοπολογία ἰδιαιτέρα τῆς φιλοτιμίας, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἐν ὑποκείμενον καὶ μία αἰτία τῆς ἰδίας φιλοτιμίας· ἐπειδὴ αὐταίως ἐπιθυμεῖ τινὰς τὰς τιμὰς καθ' ἑαυτάς· καὶ ἐκεῖνο, πρὸς ὃ τείνομεν ἐπιθυμῶντες τὰς τιμὰς, εἶναι ἡ συνδεδεμένη αὐταῖς δυνάμις καὶ ἀρχή· ὅθεν ἐκεῖνα, ὅπου εἶπαμεν περὶ τῆς φιλοτιμίας, πρέπει νὰ ἐφαρμοθῶν ὅλα εἰς τὴν φιλαρχίαν.

Ἐνα μόνον πράγμα πρέπει νὰ προσθέσωμεν, τὸ ὅποιον ἀποδείχτει περὶσσότερον τὴν ἀνοησίαν τῆς φιλοτιμίας. Ἡ φιλαρχία ἀναλύομένη δὲν ἀνάγεται εἰς ἄλλο, εἰμὴ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆ νὰ ἔχαιμεν περισσοτέρης αἰθρῶπης ὑπηρετῶντας τὰς ἡδονὰς μας. Δὲν εἶναι λοιπὸν οὐσιωδῶς ἄλλο, ὡς εἴρηται ἐν τοῖς ἐμφοθεῖν, ὅτι μὴ ἔρας τῆς ἡδονῆς. Ἀλλὰ ποίαν ἡδονὴν ἀπολαμβάνει ὁ φιλότιμος, τὸ ἴδωμεν ἱκανῶς πρὸ ὀλίγου. Αὐτὰ τὰ ἴδια λοιπὸν μέσα, ὅπῃ μεταχειρίζεται διὰ νὰ ἀπολαύσῃ περὶσσοτέρας ἡδονὰς, δὲν κάμνει ἄλλο, παρὰ τὸν ὑπερῶν καὶ ἐκεῖνας, ὅπῃ εἶχε, τὰς ὁποίας ἠμποροῦσεν, ἀν' ἡθέλε, νὰ τὰς ἀπολάβῃ μὲ καθ' ἑσυχίαν τῆ καὶ γίνεται τφόντι ὁ τοῦ μύθε κύων, ὅστις διὰ νὰ λάβῃ περὶσσότερον, ρίπτει ἀνοήτως καὶ ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶχεν εἰς τὸ σῶμα.

Ἐγὼ μὲ ἄλλο τῆτο δὲν κατηγορῶ ἀπλῶς καθ' ἐπιθυμίαν προβιβασμῶ. Ἐνας προβιβασμὸς ἠμπορεῖ νὰ εἶναι τφόντι ὠφέλιμος εἰς τὴν ἀδαιμονίαν μας, ὅταν ἰξόρωμεν νὰ τὸν μεταχειροθῶμεν καλῶς· καὶ τὸ νὰ θηράται τινὰς μὲ τιμημοῦα μέσα τὴν ἀπόλαυσιν ἐνός πράγματος ὠφέλιμος, δὲν εἶναι καθ' ἑαυτὸ ἀξιοκατηγόρητον.

Ἐκεῖνο ὅπῃ ἐγὼ κατηγορῶ, εἶναι ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἐπιθυμιῶν· κατηγορῶ δηλαδὴ πρῶτον μὲν ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος αὐτὸ τὸ ἀπλῶς ὠφέλιμον πράγμα τὸ κάμνει μὲ τὴν πλεονεξίαν τῆ ἀναγκαῖον· ἐκεῖνον, ὁ ὅποιος ἐπιθυμιῶν ὑπερβολικὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ, γίνεται ἄθλιος, καὶ παρατῶμενος ἀνοήτως, ἀν' δὲν τὸ ἀπολαμβά-

βαῖν, γίνεται ἔτι μᾶλλον ἄθλιος· τὸς τοιούτους καταδικάζω.

Δύτερον δὲ κατακρίνω ἐκεῖνον, ὅπῃ ἐπιθυμεῖ ὀφφίγια ἀνάρμοστα καὶ ἀκατάλληλα εἰς τὰ φυσικά καὶ ἐπίκτητα ὑπερτερήματα του, ἢ ὀφφίγια, εἰς τὰ ὁποῖα εἶναι πιθανώτατον, ὅτι θέλει εἶναι ἄθλιος καὶ κακοδαίμων. Ἄν ἐσυμβουλοῦμεθα, λέγει ὁ ἀνώτερος ρηθεὶς Συγγραφεὺς, προσεκτικῶς τὸ συμφέρον τῆς ἰδίας ἡμῶν ὑπολήψεως καὶ δὺδαιμονίας, τῆτο ἡθελον εἶναι ἱκανὸν πολλάκις εὐὰ σβύση κάθε ἐπιθυμίαν τῆς ἀξιωματικῆς καὶ τῆς τιμῶν. Δύω ἐρωτήσεις ἔπαρτε εὐὰ κάμνη ὁ φιλότιμος εἰς ἑαυτόν. α'. εἶμαι ἄξιος τοῦ βαθμοῦ, ὅπῃ ἐπιθυμῶ, καὶ θέλω ἡμπορέσει ἄρά γε εὐὰ τὸν κρατήσω με τιμῶ; β'. καὶ τίτω δοθούτος, θέλω γούρη ἄρά γε με τῆτο δὺδαιμονέστερος ἀπὸ ὅ,τι εἶμαι; Σὺ νομίζεις, ἔξακολουθεῖ ὁ ἴδιος, ὅτι αἱ ἀρεταῖ σου εἶναι πολλὰ περλωρισμένα καὶ σενδυσμένα εἰς εὐὰ βαθμὸν κατώτερον, καὶ δια τῆτο ἐπιθυμεῖς εὐὰ ὑψηλότερον, δια εὐὰ τὰς ἐπιδείξης, καὶ εὐὰ τὰς κάμης κοινοτέρας· ἀλλὰ φοβοῦ τούτο τὸ νέον σημεῖον τῆς περλωπῆς· φαίνεσαι μέγας εἰς εὐὰ μικρὸν βαθμὸν, καὶ ἴσως θέλεις φαῖν μικρὸς εἰς εὐὰ μεγαλήτερον· εὐὰ λάμπει εἰς τὸν δὺτερον βαθμὸν, ὅς τις ἐκλείπει εἰς τὸν πρῶτον, λέγει καὶ εὐὰς Ποιητής (1).

Τρίτον κατακρίνω ἐκεῖνον, ὅς τις παχίζει εὐὰ φθάση εἰς τὸς φιλοτίμης σκοπέστ με ῥαδιουργίας, με ἔτιδανότητας, καὶ με χαμερπείας, σωλήθη μέσα τῆς ταπεινῶν καὶ χαμερπῶν ψυχῶν, τὸσον ἀνάξια, ὅπῃ εἶναι αἰχρὸν καὶ εὐὰ ὀμιλήσωμεν περὶ αὐτῆς.

A P.

(1) Tel. brille au second rang, qui s'eclipse au premier, Βολταῖρος εἰς τῆς Ἐνεράδα.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Ε΄,

Φιληδομία .

Τὸ γὰρ ἀγαθὸν ὁ ἀνθρώπος τὴν ἡδονὴν, ὅπερ ἐστὶν γὰρ ἡδυνέται εἰς ἐκεῖνο, ὅπου ἡδυνέει, εἶναι πράγμα καθ' ἑαυτὸ φυσικώτατον. Εἶναι ὅμως ἡδοναὶ ἀβλαβεῖς καὶ ἀδιάβλητοι, καὶ εἶναι καὶ ἡδοναὶ ἐπιζήμιοι καὶ μεμπταί· τὰς δούτερας ταύτας θέλει ὁ ὀρθὸς λόγος γὰρ τὰς ἀποφύγει ὁ φρόνιμος ἀνθρώπος (1).

Αἱ ἡδοναὶ διαιρῶνται, ὡς εἴρηται ἄλλῃ, εἰς ἡδονὰς τῆς ψυχῆς, καὶ εἰς ἡδονὰς τοῦ σώματος· καὶ τῶν ψυχικῶν πάλιν ἄλλαι ὀνομάζονται ἡδοναὶ τοῦ νοῦς, καὶ ἄλλαι τῆς καρδίας, καθ' ὃ ἡθέλων ἐξαρτῶνται περισσότερον ἢ ἀπὸ τῆς διάνοιαν, ἢ ἀπὸ τὰς τῆς καρδίας διαθέσεις. Ἡ ἡδονὴ, ὅπερ ἡ ψυχὴ αἰσθάνεται εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, εἰς τὴν ἐπίκτησιν τῆς γνώσεων, εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ὀραίου ἐν τοῖς ἔργοις τῆς φύσεως, ἢ τῆς τέχνης, καὶ πολὺ περισσότερον ἐν ταῖς τῆς πνεύματος, ἀνήκει εἰς τὸν νοῦν· ἡ ἡδονὴ, ὅπερ δοκιμάζει εἰς τὴν αἰσθῆσιν τῆς ἰδίας τιμῆς (τιμιότητος), εἰς τὴν ἀσκησιν τῆς ἀρετῆς, εἰς τὰς πράξεις τῆς

(1) Διαφόρους δόξας ἔχον περὶ τῆς ἡδονῆς οἱ παλαιοὶ Φιλοσόφοι. Ὁ Ἀντισθένης τὴν ὀνόμαζεν ἄκρον κακόν. Ὁ Κελεώλαος, κακόν καὶ αἰτίαν κακῶν. Ὁ Ζήνων, μήτε ἀγαθόν, μήτε κακόν. Ὁ Ἀερίππος καὶ Ἐπίκτετος πάναντιον τὴν ὀνόμαζον ἄκρον ἀγαθόν, μὴ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ φῶτος τὴν ἔδετεν ἢς πρὸς θετικὰ αἰσθήματα, καὶ ὁ δούτερος ἢς τὴν γέρησιν τῆς ἀληθοσύνης. Ὁ Ἀριστοτέλης ὡς ἐναντίας ἔλεγεν, ὅτι δεῦν εἶναι κακόν ἢ ἡδονὴ καθ' ἑαυτὴν, ἀλλὰ ἡ ὑπερβολὴ τῆς ἡδονῆς. Δίων ὁ Χρυσόσομος εἶπεν, ὅτι ἡ ἡδονὴ εἶναι πράγμα ἐπίβλητον καὶ κινδυνώδες, καὶ διὰ τὴν μεταληπτέα μετὰ πλείστης ἀποσυχῆς καὶ φυλακῆς. Ἰδέτω ὁ φιλομαθὴς περὶ πάντων Π. Στεφάνου. Ἡθικ. Βιβλ. Α'. Κεφ. 4.

τῆς ἀπορίας, εἰς τὰς ἡδέϊας κινήσεις τῆς ἀγάπης πρὸς τὰς γονεῖς, συγγενεῖς, καὶ φίλους, εἰς τὴν γλυκεῖαν ἀχαίρην τὴν ἐν ἰδίῳ βοηθημένον ἢ ἀδυστυχῆ, διαφενδόμενον τὸν ἀθῶον, ἀταμνόμενον τὸν ἀξίον καὶ προκομμένον ἀνθρώπον, αἰσθάνεται εἰς τὴν καρδίαν. Αὐταὶ αἱ ἡδοναὶ, ἐπειδὴ εἶναι αἱ πλέον ἀθῶοι, εἶναι ὡσαύτως καὶ αἱ πλέον καθαραὶ, αἱ πλέον ἀληθιναὶ, αἱ πλέον διαρκεῖς, καὶ αἱ πλέον ὀφελεῖς· καὶ ὁ φρόνιμος ἀνθρώπος δεῖν πρέπει, καθὼς εἴπαμεν (Τμήμ. Α'. Κεφ. 5.) ὡς παύει ποτὲ καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν προξενῆ εἰς ἑαυτὸν μετὰ τὸ ἔργον, καὶ ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν ἀνακαλῆ διὰ τῆς φαντασίας.

Δεῖν πρέπει τὰ εἰπῶμεν τὸ ἴδιον καὶ περὶ τῆς τοῦ σώματος ἡδονῶν (1)· ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι ὡς αὐτὰ
 ῥό-

(1) Οἱ ἐκ Λατίνων Στωϊκοὶ ἔκαμαν διαστολὴν μεταξὺ τῆς ὀρέξεως voluptas (ἡδυπαθείας) καὶ gaudium (θυμῆς), ἀνομιάζοντες διὰ μὲν τῆς πρώτης αἰς τῆς κενῆς ἡδονῆς, αἰς ὁποίας καὶ ἐμισῶσαν, διὰ δὲ τῆς δευτέρας αἰς προέρχόμενάς ἐκ τῆς εὐδαιμονίας, καὶ τῆς ἀρετῆς (Π. Στεφάνου, Ἡθικ. Βιβλ. Α'. Κεφ. Δ'). καὶ ἡμεῖς (λέγει ὁ Συγγραφεὺς) διαστρέφωμεν τὴν voluptatē (ἡδυπαθειαν) ἀπὸ τῆς risere (ἡδονῆς) ὀνομαζόμενοι μὴ τὴν voluptatē μίαν ἡδονὴν ἀπακτὴν ἢ διὰ τὴν ὑπερβολικότητα, ἢ διὰ τὴν ἀχρηστία ποιότητα. Ταύτην ἐνοῶσεν ὁ Κικέρων ὅταν εἴλεγε ὅτι ἡ ἡδονὴ τοῦ σώματος (ἡ ἡδυπαθεια) δεῖν εἶναι ἀξία τῆς ὑπεροχῆς τοῦ ἀνθρώπου, ὅθεν πρέπει γὰρ τὴν καταφρονῆ, καὶ κατὰ τὴν ἀποβῆ. Cogitatio voluptatem non satis esse dignam hominis praestantiae, eamque contemni & rejici oportere. (περὶ Καθικ. De Offic. Βιβλ. Α'. Κεφ. 37.) καὶ ὁ Σωκράτης ὅταν εἴλεγε (Ἀπομνημ. Ἑκδοφ. Βιβλ. Α'). „ἢ τίς ἐκ αὐτῶν ταῖς ἡδοναῖς δουλοῦται, ἀχρηστὸς διατεθῆναι καὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν; ἐμοὶ μὲν δοκῶ, γὰρ τὴν Ἥραν, ἐκδουλέω μετ' αὐτῆς „δικτὸν εἶναι μὴ τυχεῖν δούλου ποιῆσαι· δουλοῦντάς δὲ ταῖς σοιαύταις „ἡδοναῖς ἰκετῶσαι τὴν Θεὸν διαπορῆσθαι ἀγαθῶν τυχεῖν· ἔγω γὰρ „αὐτὸ μόνως σώθει ὁ σοῦτος“· διὰ τί χειρότερα σκλαβία ἀπὸ τῆς ἡδονῆς εἶναι τινὰς δούλους τῆς ἀχρηστῆς ἡδονῆς δεῖν εἶναι εἰς τὸν κόσμον. Καὶ ὁ Ἐπίκτητος, κατὰ τὸν Γέλιον (Βιβλ. 17. Κεφ. 19.)

ρόδα, τὰ ὅποια κενθόρου, αὐτὸ δὲ τὰ κόψη τινὰς μὲ χέει ἐλαφρὸν καὶ προσεκτικόν. Ἡ ἡδονὴ φέρει πείν, τῆς βρώσεως καὶ τῆς πόσεως μέχει τινὸς ὄρου εἶναι ἀβλαβής· τὸ ἀμετρον ὅμως τὸσον εἰς τὴν ποσότητα, ὅσον καὶ εἰς τὴν ποιότητα τῆς βρώσεως, ἢ τῆς πόσεως ἰξούρου, ὅτι γίνεται πολλάκις αἰτία δεινοτάτων ἀδουειῶν· καὶ οἱ ἱατροὶ εἰς ταύτην τὴν ἀμετρίαν συνηθίζου νὰ ἀποδίδου τὰ περισσότερα τῶν φυσικῶν κακῶν.

Τὸ κωήγι, ἡ ἵππασία, ὁ χορὸς, τὰ παιγνίδια, αἱ ἑορταὶ καὶ οἱ περίπατοι εἶναι βέβαια μία ἀνεσις τῆς ψυχῆς, καὶ μία ἡδεῖα ἀσκησις τῆς σώματος· ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα γίνονται καὶ ἐπιζήμια ὁπόταν εἶναι ἀμετρα, ἢ ὁπόταν ἐξοδύηται ματαίως εἰς αὐτὰ ὁ καιρὸς, τὸν ὅποιον ἠμποροῦσέ τις νὰ μεταχειριθῆ εἰς ἀχολίας ὠφελιμωτέρας.

Τὸ παιγνίδι μάλιστα εἶναι ἐλάττωμα ἐπιζημιώτατον, ὁπόταν ἀποβαίη πάθος, κίβδηλον, καὶ ἀντί μιᾶς ἀπλῆς καὶ προσωμνῆς διαχύσεως τῆς ψυχῆς, γίνεται ἀδιάκοπος ἀχολία. Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐξάπτει τοῦτο τὸ ὀλέθριον πάθος, εἶναι πρὸ πάντων ἡ ἀπλησία τοῦ κέρδους· ἐπειδὴ βλέπομεν, ὅτι εἰς τὰ παιγνίδια τὰ καλέμενα κινδυνώδη (1), τὰ ὅποια κωνήν περισσότερο οἱ ἄνθρωποι τῆς ἀπωλείας, ἐκεῖνοι οἱ ἴδιοι, ὅπερ δὲν κραάζονται νὰ ἐξοδύην ἡμέρας

καὶ

19.) Ἦς δύο πράγματα ἀνήγου ὅλην τὴν περὶ τῆς φρονίμου ἀνθρώπου θεωρίαν· εἰς τὴν ἀποχλίαν τῆς δεινῶν, καὶ εἰς τὴν ἀποχλίαν τῆς ἡδονῶν. „ἀνέχεσθαι καὶ ἀπέχεσθαι“ ἦσαν τὰ ἀξιώματα, δι' ἃ ὡς Στωϊκὸς ἐνοῦσε μίαν ὀλικίαν ἀποχλίαν πάσης ἡδονῆς τῆς αἰδήσεων· ἡμεῖς ὅμως ἀντί τούτου τιθέμεθα τὴν ἀποχλίαν τῆς αἰχρῶν καὶ ἀτακτῶν ἡδονῶν, αὐτὴ εἶναι τὴν σωφροσύνην.

(1) Παιγνίδια, κινδυνώδη εἶναι ὅλα τὰ παιζόμενα μὲ μεγάλας ποσότητες χρημάτων· κατ' ἐξοχήν ὅμως τὰ τῆς χαρτίων, καὶ μάλιστα τὸ λεγόμενον Φαρασί, τὰ ὅποια ὡς ὀλέθρια ἐμποδίζονται μὲ αὐστηρὰς τιμωρίας παρὰ τῆς ἔνομοις διοικήσεων.

καὶ νύκτας ὀλοκλήρους εἰς τὸ παιγνίδι, βαίνοντας, αὐτὴν τύχη, εἰς κίνδυνον ὄλατους τὰ ὑπάρχοντα, δὲν ἤθελαν ὑποφέρειν νὰ παίξουσι μῆτε σιγμῶ, αὐτὴν ἔπαιζον διὰ ἑδὲν, ἢ διὰ ὀλίγα ἄσπρα. Πλὴν αὐτὴ ἢ ἀπλησία τις τιμωρεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πολλὰ πικρῶς· διὰ τὶ ἐκτὸς τῆς ἀδιακόπτης ταραχῆς καὶ ἀνησυχίας, ὅπῃ δοκιμάζον, δευσιδόμενοι πάντοτε μέσον ἐλπίδος καὶ φόβου, ἢ ἀποβολῆ ἀξιολόγων περιουσιῶν, ἢ ἀνάλωσις ἀδρότατων κληρονομιῶν, ὁ ἀφανισμὸς ὀλοκλήρων οἰκιῶν καὶ φανιλιῶν, εἶναι συχνότατα καὶ φεικτότατα παραδείγματα αὐτῆς τῆς σκληρᾶς, πλὴν δικαίας τιμωρίας τῆς φιλοπαιγμόνων.

Εἶναι ἄλλο εἶδος ἡδονῆς προερχομένης ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν κλίσην, ὅπῃ ἡ φύσις ἐνέθηκεν εἰς τὸ ἄρρεον γένος πρὸς τὸ θήλυ, καὶ ἀνάπαλιν. Ἡ κλίσις αὕτη παράγει, εἰς τὰς νεωτέρας μάλιστα ψυχὰς, εἴδος πάθος ἀπὸ τὰ πλέον ἰχυρότερα, τὸ ὁποῖον ἀνωμασικῶς καλεῖται ἔρωσ. Τῶν κακῶν λοιπὸν, ὅπου προέρχονται ἀπὸ τῆτον τὸν ἔρωτα, τῆς θλίψεων λέγω καὶ ἀνησυχιῶν, ὅπῃ προξενεῖ εἰς τὰς ψυχὰς, τῆς δαλωσιῶν, εἰς τὴν ὁποῖαν τὰς δεσμύεις, τῆς ζηλοτυπιῶν, μὲ τὰς ὁποίας τὰς βασανίζει, τῆς διαφθορᾶς τῆς ἡθῶν, μὲ τὴν ὁποῖαν τὰς ἀποπλανᾷ τῆς δειθείας ὁδῶν, τῆς ἀποβολῆς τῆς ὑπάρχοντων, ἐνίοτε δὲ καὶ τῆς υἰείας καὶ τῆς ζωῆς αὐτῆς, τῶν ὄλων γέμουσι τὰ βιβλία, γέμει ἡ συνεχῆς καὶ καθημερινὴ πείρα. Ὁρθρὸν ἐγὼ δὲν θέλω διατερεῖσαι πολὺ ἐπάνω εἰς τῆτο, ἀλλὰ θέλω εἰπεῖν μόνον, ὅτι ἀπὸ τοῦτο τὸ ὀλέθριον πάθος οἱ νέοι πρέπει νὰ φυλάγονται μὲ τόσον περαιοτέραν ἀκρίβειαν καὶ προσοχίαν, ὅσον ἐπιρρέπεσεν καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν, καὶ ἐκ φύσεως συνηθίζον νὰ εἶναι εἰς αὐτό· καὶ ὅσον μεγαλήτεροι καὶ συνεχέστεροι εἶναι παντὶ ἔχῃ οἱ κίνδυνοι τῆ νὰ ἐκτραχηλιθῶν εἰς αὐτό· καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἢ πείρα ἡμπορεῖ νὰ τοὺς κάμη προσεκτικῶς εἰς τὸ νὰ ἀποφύγουσι αὐτὰς τὰς φρικτὰς κινδύνους. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας παρ-

ρακινόμενος ἀπὸ τῆς περὶ αὐτὸν γὰρ ἰδῆ τὰς θυγατέρας τοῦ Δαρείου, τῷ ὁποίῳ ἡ ὠραιότης ἐφημίζετο κατ' ὑπερβολὴν, δὲν ἠθέλησε, λέγωντας ὅτι ἀφ' οὗ ἐνίκησεν ἄνδρας, δὲν ἠθέλετο εἰς κίνδυνον γὰρ νικηθῆναι ἀπὸ γυναικας.

Ἄλλα περὶ μὲν τῆς ἐπιθυμίας, καὶ τῷ ὑποκειμένων, εἰς ἃ ἀποτείνεται, εἶναι ἰκανὰ τὰ εἰρημένα· ἡ δὲ μεταβαίνουσα εἰς τὸ γὰρ εἰπῶμεν ὀλίγα τινὰ καὶ περὶ τῶν παθῶν, ὅπως σωθηθῆσιν γὰρ τὴν συνηθῶσιν, τὰ ὁποῖα εἶναι ἡ ἐλπίς καὶ ὁ φόβος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

Ἐλπίς ἐ Φόβος, Ἀμδρία, ἐ Θράσος.

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Δ΄.

Ἐλπίς.

Ἡ ἐπιθυμία καὶ ἡ ἐλπίς εἶναι δύο πάθη, τὰ ὁποῖα συμμαχῶσιν ἓνα τῷ ἄλλῳ· ἐπειδὴ ὅσῳ περισσότερον ἐπιθυμεῖ τις, τόσον δὺκολωτέραν μᾶς ζωγραφίζει τὴν ἐπιτυχίαν ἢ φαντασία, καὶ τόσῳ περαιοότερον αὐξάνει ἡ ἐλπίς· καὶ πάλιν ὅσῳ περαιοότερον ἐλπίζει τις, τόσῳ περαιοότερον πλησιάζει ἡ φαντασία τὸ ἐπιθυμώμενον πρᾶγμα, καὶ τόσῳ περαιοότερον αὐξάνει ἡ ἐπιθυμία.

Κατ' ἑαυτὴν ὅμως θεωρημένη ἡ ἐλπίς, εἶναι ἓνα πάθος παραμυθητικόν, καὶ πολλακίς δυνάται, εἴτ' ἐν ἀξίζει περαιοότερον καὶ ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἀπόλαυσιν. Ἐνας μέγας αὐθέντης εἶπε μίαν φοράν περὶ τινος ἀνθρώπου, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποχεθῆναι ἓνα πρᾶγμα, Περαιοότερον τῷ ἔδωκα σήμερον μὲ τὴν ἐλπίδα, παρά ὅπως ἠθέλα τῷ δώσῃ μὲ τὸ ἔργον. Σιω-

ἔχων δὲ εἰς τὸ νὰ κάμῃν πολλάκις τὴν ἡδονὴν τῆς ἐλπίδος μεγαλητέραν ἀπὸ τὴν τῆς ἀπολαύσεως δὴ αἰτία τὸ σὺν εἶναι, ὅτι τὸ ἐλπίζόμενον ἀγαθὸν νομίζεται πάντοτε μεγαλητέρον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι κατ' ἐαυτὸ, καὶ ἐπομένως ἡ φαντασία ἔχει δι' αὐτὸ μεγαλητέραν εὐφροσύνην τὸ ἄλλο, ὅτι ὅποτεν ὁ ἀνθρώπος ἔχη κἀνσὶν ἀγαθὸν, τὸ ἔχει ἤδη, καὶ εἰς τῆτο τελειόνων ὅλα ὅποτεν ὅμως τὸ ἐλπίζει, ἐργάζεται, κοπιᾷ, κινεῖται, μηχανοῦται διὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ καὶ ἡ δραστηριότης αὕτη ἀξίζει πολλάκις περισσότερον ἀπὸ τὴν χαμῶν ἀργίαν τῆς κτήσεως, εἴτ' ἔν ἐγκρατείας καὶ ἀπολαύσεως τῆς πράγματος (1).

Συμφέρει ὅμως πολλὰ νὰ ἰξόρωμεν νὰ κρατῶμεν μέσα εἰς ὅσα παρέποντα, καὶ νὰ διοικῶμεν φρονίμως καὶ τῆτο τὸ πάθος· περὶ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διασέλωμεν ἑῖς περισάσεις, αἱ ὁποῖαι καὶ αὐταὶ ἀπαιτῶν πολλὰ διαφορετικῶν κυβέρνησιν.

Α'. Ὅποτεν ὁ λόγος εἶναι περίτινος κακοῦ συμβαύτος, εἴτ' ἔν παρωχικότος, πρέπει, ὡς εἴρηται ἔμπροσθεν, (Τμήμ. Α'. κεφ. Δ'.) νὰ ζητῶμεν ὅλα τὰ αἰτία εἴτ' ἔν μέσα, ὅπῃ ἡμπορῶν νὰ διεγείρου τὴν ἐλπίδα ἢ μιᾶς θεραπείας, ἢ μιᾶς ἀνταμείψεως. Τῆτο εἶναι τὸ δρασικώτατον φάρμακον διὰ νὰ παρηγορήμεθα· ἐπειδὴ δεῦν ἡμπορῶμεν νὰ ἀρηθῶμεν, ὅτι τὰ λοιπὰ ἐπιζητοῦν βίαν καὶ διαμάχην τῆς ψυχῆς, εἰς καιρὸν ὁποῦ, ὅταν ἀρχίζει νὰ γονᾶται ἡ ἐλπίς, ἢ παραμυθία εἰσέρχεται ἀφ' ἐαυτῆς.

Β'. Ὅποτεν ὁ λόγος εἶναι περίτινος κακῆ μέλλοντος, τότε χρειάζεται μία διπλῆ καὶ ἐναντία ἐργασία. Πρέπει ἀπὸ τὸ σὺν μέρος νὰ προετοιμάζωμεν τὴν ψυχῶν,

(1) Εἶναι τίς διδάμων ὄχι ἀφ' ἑ ἐκέρδησεν ἑκοσι μιλιόνια, ἀλλὰ ὅποτεν ἀσχολῆται νὰ σὴ κερδήσῃ λέγει καὶ ὁ Ἐλβίτιος. (Ἐν τῷ περὶ ἀνθρώπου, Τόμῳ Β'. Σελ. 258. Α)

χλῶ, καὶ νὰ συναθροίζωμεν περὶ αὐτῷ ὅλας τὰς
 δυνάμεις τῆς διὰ νὰ υπομείνωμεν ἀνδρείως τὴν ποροσ-
 βολῶν, ὅταν μᾶς συμβῆ τὸ κακόν· καὶ ἀπὸ ἄλλο μέ-
 ρος πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ὅλα τὰ αἷτια, ὅπῃ ἡμ-
 πορῶν νὰ ἐξυπνίσωμιν καμμίαν πιθανότητα, ὅτι τὸ
 κακόν ἔχει νὰ διαλυθῆ, ἢ τοῦλάχιστον δεῦν ἔχει νὰ
 ἀποβῆ τόσο βαρὺ, ὅσον μᾶς φαίνεται. Διὰ τί συμ-
 βαίνει τῶντι πολλάκις, ὅπῃ μετὰ τὰ φεικτότατα φάσ-
 ματα μία δυστυχία, ἢ ὁποῖα ἐνομίζετο ἀφελκτος, νὰ
 ἀφανίζηται αἴφνης, ἢ κατ' ἑαυτῷ, ἢ ἀπὸ μίαν ἀ-
 ποροσδόκητον βοήθειαν, ἢ ἀπὸ μίαν συγκύρησιν. Οὕ-
 τω τὰ μελαγχρότατα καὶ φοβερώτατα νέφη, τὰ ὁποῖα ἐ-
 παπειλῶσιν ἀφελκτον καὶ βαρυτάτῳ φθορᾷ εἰς τὰς
 ἀγροὺς, διαλύονται ἀποροσδοκῆτως ἐνίοτε εἰς βροχῶν
 σωπείον.

Γ'. Ὅταν ὁ λόγος εἶναι περίτινος ἀγαθῶν ἐπιθυ-
 μωμῶν, πρέπει εἰς ἐναντίας νὰ ποροσέχωμεν μὲ κά-
 θε ἀκείβειαν νὰ χαλινώνωμεν τὰς ἀλόγους παραφο-
 ρὰς (ὄρμας) μιᾶς ὑπερβολικῆς ἐλπίδος, τὸ ὁποῖον
 εἶναι τὸ δυσκολώτατον, καὶ χεδὸν ἀδιύατον. Διὰ τί ἐ-
 κεῖνο, ὅπῃ ἐπιθυμεῖται, ἐλπίζεται δὺκολώτατα· κά-
 θε φάσμα λαμβάνεται ὡς ποροᾶγμα· κάθε μικρὸν
 δεῖγμα σὺνέργει εἰς ἕξαφιν μιᾶς ματαίας ποροσδο-
 κίας. Ἡ ἐλπίς, ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, εἶναι ἐρηγο-
 ρότος ἐνύπνιον (ὄνειρον) καὶ ἄλλος λέγει ποροσφυσά-
 τα, ὅτι εἶναι ὁμοία μὲ τὰς πορορρήσεις, τῶν ὁποῖων
 χίλια εἶναι ψεῦδεις, καὶ μία ἀληθής. Δεῦν εἶναι λοι-
 πὸν θαυμασὸν, ἀπὸ τόσοι καὶ τόσοι δεισκάνται ἡπα-
 τημῶν εἰς τὰς ἀλόγους ἐλπίδας τῶν. Ἐκεῖνο ὅπῃ ἐν
 τῷτῳ εἶναι ἀσυμπάθητον, εἶναι ὅτι πολλοὶ φθοροῦν
 εἰς τὴν ἀδουσίαν νὰ παράττωνται καὶ νὰ πικραίνων-
 ται περὶ αὐτότερον ὅταν βλέπων ἐψοσμῶν τὰς ἐλπί-
 δάτων, παρὰ ὅταν χάνουσι εἷνα ποροαγματικὸν ἀγα-
 θόν.

Ὁ ποροσέκτικὸς λοιπὸν ἀνθρώπος τὸσῳ χῶρον
 πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἐλπίδα, ὅσον ἀρκεῖ διὰ τὴν
 τὸν

τὸν παρακινῆ νὰ ἐργάζεται· ἐπειδὴ δὲ εἶναι βέβαια κἀνσῆς τόσο ἀνόητος, ὥστε νὰ σπῆδάζῃ μὲ τὰ σώ-
 γάτῃ νὰ ἀπολαύσῃ ἐκεῖνο, ὅπῃ εἶναι ἀπιηλισμῆς,
 νὰ ἐπιτύχῃ. Ἀλλὰ ἀφ' ἧς κἀμὴ ὅσα χρειάζονται διὰ
 νὰ ἀπολαύσῃ τὸ προκείμενον τέλος, πρέπει νὰ προ-
 διαθέτῃται καὶ εἰς τὸ ἐναντίον μέρος, ὅτι δηλαδὴ ὁ
 σκοπὸς τῆς ἡμπορεῖ νὰ ματαιωθῇ. Μὲ τῆτο θέλει ἀ-
 πολαύσει διπλοῦ ὄφελος· διὰ τὴν ἢ ἀπόβασιν τοῦ
 πράγματος ἢ θέλει εἶναι τῶντι ἐναντία, καὶ ἢ τύ-
 χῆ δὲ θέλει ἡμπορέσει νὰ καυχηθῇ, ὅτι τὸν εὐρη-
 κῆν ἀποσπῶνται εἰς αὐτῷ τῷ ἀποτυχίῳ, μῆτε
 θέλει τῆ ἐπιφέρῃ ὅλον ἐκεῖνο τὸ κακόν, ὅπῃ ἡμπο-
 ρῆσε νὰ προξενήσῃ εἰς ἄλλους τινάς· ἢ θέλει εἶναι
 κατ' ἐχθρῶν, καὶ τόσο ζωνρότερα θέλει δοκιμάσει τῷ
 ἐξ αὐτῆς ἡδονῷ ὅσον ὀλιγώτερον τῷ ἐπρόσμενε.

Μία τοιαύτη προασφάλισις εἰς τὰς ἐλπίδας εἶναι
 ἀναγκαῖα περαιοτέρου ἀπὸ κάθε ἄλλον εἰς ἐκείνους
 ὅπῃ ἀπολαμβάνειν περαιοτέρου τὴν εὐμερῆσαν τῆς τύ-
 χης. Ὅχι ὅτι ἐγὼ δέχομαι ἐκείνῳ τῷ ἀνάγκῳ
 τῆς μεταβολῆς, ὅπῃ πρεσβύειν τινές, ὅτι μετὰ μίαν
 μακρὰν σειρὰ δεξιῶν συμβεβηκότων, πρέπει κατὰ
 πᾶσαν ἀνάγκην νὰ προσμενῶμεν καὶ κἀνσῆα ἀειτερόν.
 Ἐγὼ ἰξόρω, ὅτι τὰ ἀπερασμῆα συμβεβηκότα δὲ
 ἔχον κἀμμίαν ἐπίρροιαν ἐπάνω εἰς τὰ μέλλοντα· καὶ
 ὅτι μετὰ ἐννευήκοντα ἐννευὰ συμβεβηκότα εὐτυχῆ,
 ἔχομεν ἴσον λόγον νὰ προσμενῶμεν εὐτυχῆ καὶ τὸ ἐ-
 κατοςόν, ὡς αὐτὸ νὰ ἦτον τὸ πρῶτον, ἢ ὡς αὐτὸ νὰ ἦρ-
 χετο κατόπιν ἀπὸ ἐννευήκοντα ἐννευὰ δυσυχῆ· αὐτὸ μόν-
 ον δὲ κρέματα ἀπὸ ἐκεῖνα.

Τὸ πρῶτον αἶτιον, διὰ τὸ ὁποῖον νομίζω ὅτι εἰς
 αὐτῆς περαιοτέρου παρά εἰς κάθε ἄλλον χρειάζεται
 ἢ περὶ τὰς ἐλπίδας προφύλαξις, εἶναι δι' ὅτι αὐτοὶ
 κατὰ φυσικὸν λόγον ἰξόρω ὀλιγώτερον ἀπὸ κάθε
 ἄλλον νὰ τὰς μεταχειρισθῶν. Ἐχομεν παράδειγμα
 βραχέστατον τῶ λεγομένων τῶ παιγνιδία· εἰς αὐτὰ ὁποῖος
 ριψοκινδυνεῖ περαιοτέρου, αὐτὸς σιωπῆζει· αἰς τὰ
 πολ-

πολλά να είναι δ'τυχεύερος· διὰ τὴν μίαν μακρὰ συνέχαια δ'τυχῶν συμβεβηκότων τὸν κάμνει νὰ νομίζῃ, ὅτι κρατεῖ τὴν τύχην εἰς τὴν παλάμην, καὶ ἠμπορεῖ νὰ τὴν διατάξῃ κατὰ τὴν ἀρέσκειάν τε. "Οὐδεν καὶ ὁ στρατιώτης, ὅπῃ εἶναι περαιοτέρου συνηθισμένος εἰς τὰς μάχας, ἔχει μὲν περαιοτέρων ἀπὸ κάθε ἄλλου ἀνδρείαν καὶ θάρρος εἰς αὐτάς. Τὸ μόνον αἴτιον τῆς τόλμης ταύτης εἶναι, λέγει ἀσείως ὁ Ἀββα Τρεβλέτ, ὅτι δού' ἐφονόβη ποτέ· ἐμβὰς πολλάκις εἰς τὰς κινδιώους, ἐγῆκε πάντοτε ἀπὸ αὐτῆς σῶος· τοῦτο μόνον ἀρκεῖ εἰς αὐτὸν νὰ τὸν κάμνῃ νὰ νομίζῃ ὅτι πρέπει πάλιν νὰ εὔγῃ σῶος.

Δεύτερον αἴτιον εἶναι, ὅτι οἱ ἄνθρωποι, ὅπου εἶναι συνηθισμένοι εἰς τὰς δ'τυχίας, λυπῶνται περισσότερο, ὅταν τὰ πράγματα ἀποβαίναν ἐναντίον τῆς ἐλπίδων. Ἡ παράληψις ὅτι ἔχον τὴν τύχην εἰς τὴν διαίτησίν τε, τὴν κάμνει νὰ ὀργίζονται ὀξύτερον, ὅταν βλέπουν, ὅτι εἶναι ἐφθυσμένοι τῆς ἐλπίδων, καὶ ἡ ὀλίγη πείρα εἰς τὰ ἀεισερὰ συμβεβηκότα τὴν κάμνει ὀλιγώτερον δ'καμπεῖς εἰς τὸ νὰ τὰ ὑπομνήν. (1)

Α Ρ Θ Ρ Ο Ν Β'.

Φόβος.

Ο φόβος πρέπει νὰ διασαλθῇ εἰς δύο εἰς φόβον δηλαδὴ τῆς κακῶν, καὶ εἰς φόβον τῆς κινδιῶων.

Εἰς τὸν πρῶτον κατὰ δύο ἔοπες συνηθίζον ὡς πὰ πολλά οἱ ἄνθρωποι νὰ ἀπατῶνται· ἢ ὑποθέτοντες βέ-

(1) Διὰ τὸσο ὁ Δημήτριος ἐσυνῆδιζε νὰ λέγῃ, ὅτι δού' εἶναι ἡς τὸν Κόσμον δ'τυχεύερος, ἀπὸ ἐκείνου, ἡς τὸν ὅποιον δὲν συνέβη ποτὲ καμμία δ'τυχία. (P. Manuzio. Ἀποφθ. Βιβλ. Η.)